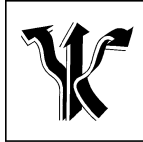
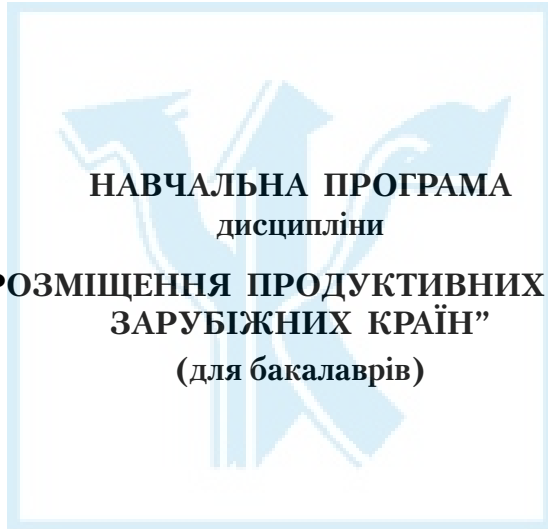

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
дисципліни
**“РОЗМІЩЕННЯ ПРОДУКТИВНИХ СИЛ
ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН”**
(для бакалаврів)

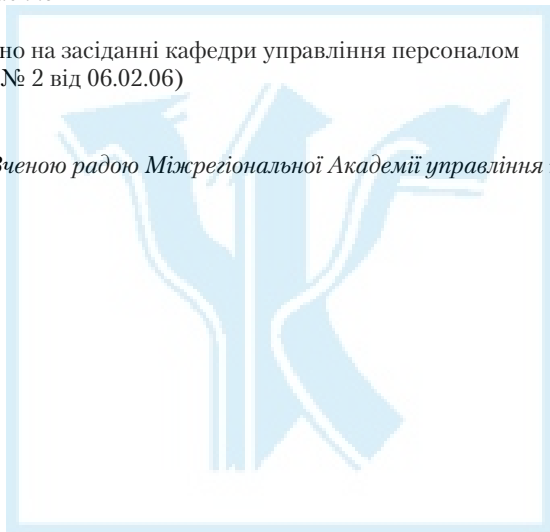
МАУП

Київ 2006

Підготовлено професором кафедри управління персоналом
Л. С. Дорошенко

Затверджено на засіданні кафедри управління персоналом
(протокол № 2 від 06.02.06)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Дорошенко Л. С. Навчальна програма дисципліни “Розміщення продуктивних сил зарубіжних країн” (для бакалаврів). — К.: МАУП, 2006. — 14 с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, тематичний план, зміст дисципліни “Розміщення продуктивних сил зарубіжних країн”, теми контрольних робіт (рефератів), питання для самоконтролю, список літератури.

© Міжрегіональна Академія
управління персоналом (МАУП),
2006

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Дисципліна “Розміщення продуктивних сил зарубіжних країн” є однією складовою навчального плану загальнонаукової та професійної підготовки бакалаврів економічного профілю.

Мета вивчення курсу — здобути знання з теоретико-методологічних засад і світових тенденцій розміщення продуктивних сил, а також сформувані практичні навички з аналізу та оцінки територіальної організації виробництва різних країн на сучасному етапі.

Програма передбачає розв’язання таких завдань:

- вивчення теоретичних положень щодо розміщення продуктивних сил зарубіжних країн;
- дослідження найважливіших передумов розміщення продуктивних сил;
- вивчення основних форм розміщення виробництва в різних країнах світу;
- з’ясування основних закономірностей і сучасних світових тенденцій розвитку продуктивних сил;
- вивчення основних показників, що характеризують економічний і соціальний розвиток регіонів;
- розкриття шляхів розв’язання економічних і соціальних проблем.

Актуальність питань теорії та практики розміщення продуктивних сил на сучасному етапі зумовлюється повсюдним переходом до принципів ринкової економіки, поглибленням світового поділу праці, посиленням процесів інтернаціоналізації виробництва.

Студенти денної форми навчання у процесі вивчення дисципліни повинні підготувати реферат за однією з наведених у програмі тем.

Студенти заочної форми навчання після опрацювання програмного матеріалу повинні виконати контрольну роботу, варіант якої мають узгодити з викладачем.

Для підсумкового контролю знань у програмі наводяться питання для самоконтролю.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
дисципліни
“РОЗМІЩЕННЯ ПРОДУКТИВНИХ СИЛ
ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН”

№ пор.	Назва змістових модулів і тем
	<p>Змістовий модуль 1. Теоретичні основи розміщення продуктивних сил</p>
1	Теоретико-методологічні основи розміщення продуктивних сил
2	Теорії і концепції розміщення продуктивних сил
	<p>Змістовий модуль 2. Загальні умови розміщення продуктивних сил</p>
3	Природно-ресурсний потенціал території та його економічна оцінка
4	Розміщення продуктивних сил і екологічна безпека
5	Найголовніші чинники розміщення продуктивних сил
6	Людський чинник у розміщенні продуктивних сил. Населення світу та його розміщення
7	Міжнародний поділ праці як матеріальна база розміщення продуктивних сил
	<p>Змістовий модуль 3. Особливості розміщення продуктивних сил зарубіжних країн</p>
8	Світове господарство: сутність, структура, тенденції розвитку
9	Розміщення продуктивних сил індустріальних (промислово розвинених) країн з ринковою економікою
10	Розміщення продуктивних сил країн, що розвиваються
11	Розміщення продуктивних сил країн з перехідною економікою
Разом годин: 54	

ЗМІСТ
дисципліни
“РОЗМІЩЕННЯ ПРОДУКТИВНИХ СИЛ
ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН”

Змістовий модуль 1. Теоретичні основи розміщення продуктивних сил

Тема 1. Теоретико-методологічні основи розміщення продуктивних сил

Предмет, об'єкт і завдання курсу. Зв'язок курсу з іншими навчальними дисциплінами: економічною теорією, галузевими економіками, географією, економікою природокористування, демографією, статистикою.

Методологічні питання розміщення продуктивних сил. Основні категорії та поняття. Закони, закономірності та принципи розміщення продуктивних сил.

Література [2; 11, с. 13–20, 32–35; 21]

Тема 2. Теорії і концепції розміщення продуктивних сил

Сутність наукових напрямів “географічний детермінізм” та “енвайронменталізм”. Теорія “кліматичних оптимумів” Е. Гантингтона.

Моделі розміщення галузей господарства І. Тюнена, А. Вебера, А. Гетнера, А. Льюша, В. Кристалера, У. Ізарда.

Сучасні концепції розміщення продуктивних сил.

Література [2; 11, с. 120–127; 14; 16; 19–21]

Змістовий модуль 2. Загальні умови розміщення продуктивних сил

Тема 3. Природно-ресурсний потенціал території та його економічна оцінка

Поняття природно-ресурсного потенціалу. Класифікації та розміщення природних ресурсів. Кількісна і якісна оцінка природних ресурсів.

Характеристика природно-ресурсного потенціалу окремих регіонів.

Ресурсозбереження як основний напрям використання природних ресурсів. Раціональне природокористування.

Література [7; 11, с. 66–79; 23]

Тема 4. Розміщення продуктивних сил і екологічна безпека

Поняття екологічної безпеки та екологічного ризику. Екологічний потенціал території та його оцінка. Екологічно небезпечні виробництва, їх розміщення, розвиток і вплив на довкілля. Вимоги до розміщення потенційно екологічно небезпечних виробництв.

Глобальний характер екологічних проблем та основні напрями їх вирішення.

Література [2, с. 139–151; 7; 11, с. 117–120]

Тема 5. Найголовніші чинники розміщення продуктивних сил

Сутність чинників, що визначають розміщення продуктивних сил.

Найголовніші чинники: сировинний, паливно-енергетичний, водний, трудовий, споживчий, транспортний, екологічний, науково-технічного прогресу та ринкової кон'юнктури.

Література [2 с. 13–36; 7, с. 234–291; 11, с. 96–120]

Тема 6. Людський чинник у розміщенні продуктивних сил.

Населення світу та його розміщення

Населення та його роль у розвитку і територіальній організації виробництва.

Чисельність населення, його статевовікова структура. Особливості динаміки та густоти населення в різних регіонах.

Міграція населення, її види. Міжнародна трудова міграція.

Національне та міжнародне регулювання міграційних процесів.

Література [6 с. 157–169; 10, с. 323–349; 11, с. 79–86, 105–107]

Тема 7. Міжнародний поділ праці як матеріальна база розміщення продуктивних сил

Сутність міжнародного поділу праці та чинники впливу на нього.

Міжнародна спеціалізація та кооперація в міжнародному поділі праці. Показники, що характеризують участь країни в міжнародному поділі праці.

Сучасні тенденції в розвитку міжнародного поділу праці.

Література [6, с. 9–18; 10, с. 30–39]

Змістовий модуль 3. Особливості розміщення продуктивних сил зарубіжних країн

Тема 8. Світове господарство: сутність, структура, тенденції розвитку

Сутність світового господарства та етапи його розвитку.

Тенденції та проблеми розвитку світової економіки на межі ХХ–ХХІ ст.

Типологія країн світу. Особливості економічного розвитку індустріальних (промислово розвинених) країн з ринковою економікою; країн, що розвиваються; країн з перехідною економікою.

Регіональна структура світового господарства.

Література [1, с. 78–88; 6, с. 18–20; 9, с. 403–408; 10, с. 43–59]

Тема 9. Розміщення продуктивних сил індустріальних (промислово розвинених) країн з ринковою економікою

Промислово розвинені країни та їх роль у світовій економіці. Характеристика природно-ресурсного потенціалу, населення та економічного розвитку розвинених країн: США; Європейського Союзу; Японії.

Основні чинники та особливості розміщення продуктивних сил розвинених країн.

Література [2, с. 26–36, 48–79; 27, с. 9–107, 260–282, 305–371]

Тема 10. Розміщення продуктивних сил країн, що розвиваються

Місце країн, що розвиваються, у світовій економіці.

Основні стратегічні цілі соціально-економічного розвитку.

Природно-ресурсний потенціал. Населення. Особливості структури економіки. Зовнішньоекономічні зв'язки. Рекреація і туризм.

Основні чинники розміщення продуктивних сил.

Література [10, с. 49–56, 82–92; 27, с. 172–229]

Тема 11. Розміщення продуктивних сил країн з перехідною економікою

Місце країн з перехідною економікою у світовому господарстві. Нерівномірність соціально-економічного розвитку окремих країн.

Характеристика природно-ресурсного потенціалу. Демографічні особливості.

Найважливіші чинники впливу на розміщення продуктивних сил.

Зовнішньоекономічні зв'язки.

Література [2, с. 151–173; 10, с. 55–59, 92–106; 22; 24; 27, с. 127–172]

ТЕМИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ (РЕФЕРАТИВ)

1. Основні теоретичні питання курсу “Розміщення продуктивних сил зарубіжних країн”.
2. Найважливіші закони розміщення продуктивних сил.
3. Принципи розміщення продуктивних сил.
4. Чинники розміщення продуктивних сил і механізм їх дії.
5. Теорії та концепції розміщення продуктивних сил.
6. Сутність природно-ресурсного потенціалу території та його економічна оцінка.
7. Роль природних чинників у розміщенні виробництва.
8. Трудоресурсний потенціал території та його роль у розміщенні виробництва.
9. Екологічний чинник у розміщенні виробництва.
10. Глобальний характер екологічних проблем та основні напрями їх вирішення.
11. Сутність і характеристика основних чинників розміщення продуктивних сил.
12. Населення та його роль у розвитку і територіальній організації виробництва.
13. Особливості динаміки, структури та природного приросту населення світу та окремих країн.
14. Основні риси територіального розміщення населення світу.
15. Сучасні тенденції міжнародної трудової міграції.
16. Національне та міжнародне регулювання міграційних процесів.
17. Світове господарство та стан його розвитку.

18. Тенденції та проблеми розвитку світової економіки на межі XX–XXI ст.
19. Особливості розвитку індустріальних (промислово розвинених) країн.
20. Характеристика соціально-економічного розвитку країн, що розвиваються.
21. Особливості соціально-економічного розвитку країн з перехідною економікою.
22. Регіональна структура світового господарства.
23. Сутність міжнародного поділу праці та чинники впливу на нього.
24. Аналіз участі країни в міжнародному поділі праці (на прикладі конкретної країни).
25. Розміщення продуктивних сил країн Західної Європи.
26. Розміщення продуктивних сил країн Північної Європи.
27. Розміщення продуктивних сил країн Південної Європи.
28. Розміщення продуктивних сил країн Східної Європи.
29. Розміщення продуктивних сил країн Північної та Центральної Азії.
30. Розміщення продуктивних сил країн Південно-Західної Азії.
31. Розміщення продуктивних сил країн Південної Азії.
32. Розміщення продуктивних сил країн Північної Америки.
33. Розміщення продуктивних сил країн Латинської Америки.
34. Розміщення продуктивних сил країн Північної Африки.
35. Розміщення продуктивних сил Австралії.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Предмет і завдання дисципліни “Розміщення продуктивних сил зарубіжних країн”.
2. Поняття “продуктивні сили”, їх елементи.
3. Сутність економічних законів, їх об’єктивний характер.
4. Економічні закони, на яких базується розміщення продуктивних сил.
5. Сутність принципів розміщення продуктивних сил. Основні принципи.
6. Сутність чинників розміщення продуктивних сил. Основні групи чинників.
7. Основні методи аналізу розміщення продуктивних сил.
8. Сутність системного аналізу.

9. Зміст моделей розміщення продуктивних сил І. Тюнсна, А. Вебера, А. Льюша.
10. Сутність поняття “природно-ресурсний потенціал території”, його риси.
11. Класифікація природних ресурсів.
12. Основні підходи до економічної оцінки природних ресурсів.
13. Ресурсозбереження та раціональне природокористування.
14. Поняття екологічної безпеки та екологічного ризику.
15. Глобальний характер екологічних проблем.
16. Основні напрями вирішення екологічних проблем у процесі розміщення виробництва.
17. Сутність основних груп чинників розміщення продуктивних сил.
18. Ринкова кон'юнктура як чинник розміщення продуктивних сил.
19. Населення та його роль у розвитку та територіальній організації виробництва.
20. Особливості динаміки та відтворення населення в окремих країнах світу.
21. Міжнародна трудова міграція: сутність, причини, наслідки.
22. Сучасні тенденції міжнародної трудової міграції.
23. Сутність та етапи розвитку світового господарства.
24. Сучасні тенденції розвитку світової економіки.
25. Типологія країн світу.
26. Характеристика економічного розвитку індустріальних (промислово розвинених) країн з ринковою економікою.
27. Особливості країн, що розвиваються.
28. Характеристика соціально-економічного розвитку країн з перехідною економікою.
29. Регіональна структура світового господарства.
30. Основні сучасні проблеми розвитку світового господарства.
31. Сутність процесу міжнародного поділу праці.
32. Чинники впливу на становлення міжнародного поділу праці.
33. Сучасні чинники поглиблення територіального поділу праці.
34. Процес міжнародної спеціалізації країн.
35. Приклади міжнародної спеціалізації країн і їх вплив на розміщення виробництва.
36. Сутність міжнародної кооперації, її зв'язок з розміщенням виробництва.

37. Моделі міжнародної виробничої кооперації згідно з ЄЕК ООН.
38. Показники “експортна квота” та “коефіцієнт міжнародного поділу праці” і методика їх обчислення.
39. Показник “коефіцієнт порівняльних переваг” та алгоритм його розрахунку.
40. Сутність та умови виникнення міжнародних корпорацій.
41. Форми міжнародних корпорацій — транснаціональні та багатонаціональні.
42. Характеристика основних чинників розміщення виробництва за кордоном: розміщення ринків збуту, доступ до дешевих ресурсів, придбання власності.
43. Сучасні риси міжнародних корпорацій та їх вплив на розміщення виробництва.
44. Сутність концепцій “географічний детермінізм” та “енвіронменталізм”.
45. Основні риси природно-ресурсного потенціалу територій.
46. Оцінка природно-ресурсного потенціалу країн Західної Європи.
47. Забезпечення природними та трудовими ресурсами країн Південної Європи.
48. Особливості розміщення продуктивних сил малих розвинених країн Європи.
49. Спільне та відмінне в господарстві Швейцарії та Австрії.
50. Спільні риси та відмінності в господарстві Бельгії та Нідерландів.
51. Загальна характеристика природно-ресурсного потенціалу країн Азії.
52. Фактори, що визначають територіальну структуру окремих країн Азії (за вибором).
53. Особливості розміщення промисловості в окремих країнах Азії (за вибором).
54. Основні чинники та особливості розміщення продуктивних сил Африки.
55. Вимоги до розміщення екологічно небезпечних виробництв.
56. Характеристика природно-ресурсного потенціалу США.
57. Основні сучасні тенденції розміщення найважливіших галузей промисловості США.
58. Особливості розміщення продуктивних сил Японії.

59. Пріоритетні чинники та особливості розміщення виробництва розвинених країн.
60. Особливості розміщення продуктивних сил країн з перехідною економікою.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. *Безуглий В. В., Козинець С. В.* Регіональна економіка та соціальна географія світу. — К.: Видав. центр “Академія”, 2003.
2. *Зимин Б. Н.* Размещение производства в рыночной среде. — М., 2003.
3. *Качан Є. П., Ковтанюк М. О., Петрика М. О.* Розміщення продуктивних сил зарубіжних країн. — Тернопіль, 1993.
4. *Ларина Н. И., Кисельников А. А.* Региональная политика в странах рыночной экономики. — М.: Экономика, 1998.
5. *Мировая экономика. Экономика зарубежных стран* / Под ред. В. П. Колесова. — М., 2000.
6. *Міжнародна економіка* / За ред. Ю. Г. Козака. — К.: АртЕк, 2002.
7. *Нестеров П. М., Нестеров А. П.* Экономика природопользования и рынок: Учебник. — М.: Закон и право; ЮНИТИ, 1997.
8. *Нікітіна М. Г.* Світове господарство та міжнародні економічні відносини: просторові аспекти розвитку. — К., 2004.
9. *Політична економія* / За заг. ред. Г. А. Огняна. — К., 2003.
10. *Пузакова Е. П.* Мировая экономика и международные экономические отношения. — Ростов-н/Д: Феникс, 2004.
11. *Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка: Підручник* / За ред. В. В. Ковалевського, О. Л. Михайлюк, В. Ф. Семєнова. — К.: Знання, 2004.

Додаткова

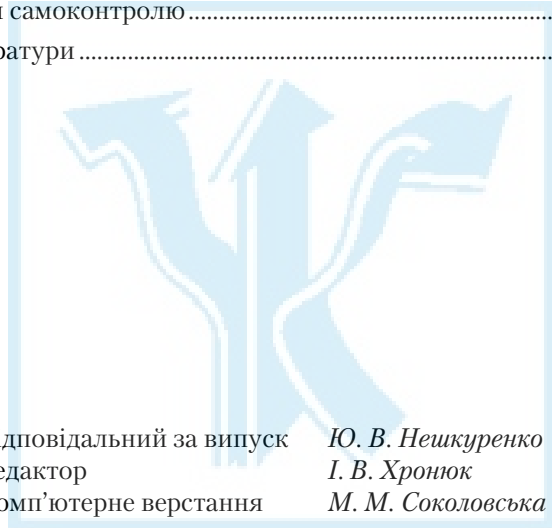
12. *Алаев Э. Б.* Социально-экономическая география: терминологический словарь. — М.: Мысль, 1983.
13. *Дорогунцов С., Федорищева А.* Методичні засади розміщення та розвитку потенціально небезпечних виробництв // Економіка України. — 1997. — № 4. — С. 4–11.
14. *Изард У.* Методы регионального анализа: введение в науку о регионах. — М.: Прогресс, 1966.
15. *Линдерт П.* Экономика мирохозяйственных связей. — М., 1992.

16. *Леш А.* Географическое размещение хозяйства. — М.: Изд-во иностр. лит., 1959.
17. *Маршалова А. С., Новоселов А. С.* Основы теории регионального воспроизводства: Курс лекций. — М.: Экономика, 1998.
18. *Мироненко Н. С.* Страхование: Теория и методы. Учеб. пособие для вузов. — М., 2001.
19. *Міжнародні економічні відносини: система регулювання міжнародних економічних відносин / А. С. Філіпенко, І. В. Бураковський, В. С. Будкін та ін.* — К.: Либідь, 1994.
20. *Пробат А. Е.* Уолтер Изард и его методы регионального анализа. — М., 1996.
21. *Размещение производительных сил / Под ред. В. В. Кистанова.* — М.: Экономика, 1994.
22. *Регіональна політика в країнах Європи. Уроки для України / За ред. С. Максименка.* — К.: Логос, 2000.
23. *Романова Э. П., Куракова Л. И.* Природные ресурсы мира. — М., 1993.
24. *Соколенко С. И.* Современные мировые рынки и Украина. — К.: Демос, 1995.
25. *Сорокина В.* Региональная политика в Великобритании // МЭ и МО. — 1996. — № 6. — С. 31.
26. *Юрківський В. М.* Країни світу. — К., 1999.
27. *Юрківський В. М.* Регіональна економічна і соціальна географія. Зарубіжні країни. — К.: Либідь, 2001.

МАУП

ЗМІСТ

Пояснювальна записка.....	3
Тематичний план дисципліни “Розміщення продуктивних сил зарубіжних країн”	4
Зміст дисципліни “Розміщення продуктивних сил зарубіжних країн”	5
Теми контрольних робіт (рефератів)	8
Питання для самоконтролю	9
Список літератури	12

Відповідальний за випуск	<i>Ю. В. Нешкуненко</i>
Редактор	<i>І. В. Хронюк</i>
Комп'ютерне верстання	<i>М. М. Соколовська</i>

МАУП

Зам. № ВКЦ-2591
Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП